

Puoli vuosisataa Poliitiikka-lehteä: Katsaus kansien väliin ja vähän kansiinkin*

ANTTI PAJALA

Johdanto

Olen seuraavaan juttuun kerännyt muutamia havain-
toja Poliitiikka-lehden 50-vuotiselta taipaleelta. Kir-
joituksen eräänlaiseksi suunnannäyttäjäksi löytyi
Poliitiikan numerossa 4/1988 ollut Marjatta Erha-
ryuin, Tapani Kaakkuriniemen ja Kyösti Pekosen
laatima pääkirjoitus, jossa tarkasteltiin Poliitiikka-
lehden silloista 30-vuotista historiaa (Erharuyi ym.
1988). Ainakin yhtä tärkeä vaikutin jutun laatimi-
seen oli toki se, että suosiollisten yhteensattumien
summuna onnistuin hankkimaan lähes täydellisen
kokoelman Poliitiikka-lehtiä kirjajhylyyni aivan al-
kuvuosien numeroista alkaen. Ajatus käsillä olevan
kaltaisen katsauksen kirjoittamisesta syntyi yhtääl-
tä lehtiä selaillessa ja toisaalta siitä, että yhdistyk-
sen lippulaivalle tuli viime vuonna pyöreät 50 vuosi-
kertaa täyteen.

En pyri tässä kirjoituksessa politiikan juttujen
sisällölliseen analyysiin vuosien varrelta tai arvioi-
maan tieteenalamme kehitystä juttujen perusteella.
Poliitiikan sisältöhän on ollut yleisvaltio-opillisena
julkaisuna riippuvainen kulloinkin tarjolla olleista
jutuista. En myöskään pohdi lehden ontologista
statusta, kuten edellinen päätoimittaja Mika Aalto-
la (2008) varsin nasevassa Poliitiikan 50-vuotispää-
kirjoituksessaan. Sen sijaan otan hieman edellisiä
kevyemmän lähestymistavan ja tarkastelen otsikon
mukaisesti lehtien selailun ja sisällysluetteloista
kootun rekisterin perusteella mitä kansissa ja niiden
välissä on vuosien varrella ilmestynyt. Tämä
pitää sisällään muutamia määrällisiä tarkasteluja

mm. juttumääristä ja siitä kuka jutut on kirjoitta-
nut. Tarkastelen myös lehden historiaa sekä ulko-
näöllisiä ja taitollisia näkökohtia.

Poliitiikan juttujen ja niiden kirjoittajien min-
käänlainen määrällinen tarkastelu 50 vuoden ajalta
on kohtuullisessa ajassa järkevää vain siinä tapauk-
sessa, että lehtien sisältötiedot ovat jonkinlaisessa
sähköisessä muodossa. Akateemisten kirjastojen
Arto-tietokannasta tarvittavat tiedot olivat saatavissa
pienissä erissä, josta käsityönä sähköisesti leik-
kasin ja liimasin ne yhteen yhdeksi kirjoittaja- ja
jutturekisteriksi taulukkolaskentaohjelmaa varten.
Ao. rekisteri on saatavilla allekirjoittaneelta sekä
Poliitiikka-lehden Internet -verkkopalvelusta ([http://
www.helsinki.fi/jarj/vty/politiikka.htm](http://www.helsinki.fi/jarj/vty/politiikka.htm)).

Johdannon jälkeen esittelen lehden historiaa.
Seuraavaksi tarkastelen politiikan juttumääriä ja
niiden kirjoittajia. Tämän jälkeen käyn läpi lehdes-
sä olleita osastoja, tiedotteita ja mainoksia. Viimeisenä
tarkastelen lyhyesti lehden ulkonäköä ja tait-
toa.

Historia ja toimitukset

Poliitiikka-lehden historia liittyy kiinteästi sitä jul-
kaisevan yhdistyksen, Valtiotieteellisen Yhdistyk-
sen, historiaan. Yhdistys perustettiin jo vuonna
1935 ja se on eräs maailman vanhimmista valtio-
opillisista tieteellisistä seuroista. Yhdistys julkaisi
vuosina 1941–1956 *valtio ja yhteiskunta* -vuosikir-
jaa, joka koostui suomen- ja ruotsinkielisistä tie-
teellisistä artikkeleista. Kirjoitusten liitteenä oli

englanninkielinen yhteenveto kustakin jutusta. Vuosikirjoissa oli niin ikään lista yhdistyksen jäsenistä sekä kunkin vuoden toimihenkilöistä. *Valtio ja yhteiskunta* -kirjaa ilmestyi 16 vuosikertaa, tosin niteitä on vain kymmenen, koska niteistä kuusi sisältää kaksi vuosikertaa. Vuosina 1957–8 vuosikirja ei ilmestynyt ollenkaan. Juttujen kirjoittajat olivat 1940–50 lukujen merkittäviä valtio-opin tutkijoita ja professoreja. Kirjoittajiin kuuluivat mm. Yrjö Ruutu, Paavo Kastari, K. R. Brotherus, Sven Lindman, Tuttu Tarkiainen, Paavo Hirvikallio, Kaarlo af Heurlin, Jussi Teljo, Jan-Magnus Jansson, Göran von Bonsdorff ja Kauko Sipponen. Lolo Krusius-Ahrenberg taisi olla ainut naispuolinen kirjoittaja muuten miesvaltaisessa seurassa. Poliitikoistamme ainakin Urho Kekkonen julkaisi eduskuntaa koskevan tutkimuksen vuosien 1948–9 niteessä.

Kun Poliitika-lehti alkoi ilmestyä vuonna 1959, se ilmestyi ensimmäisenä vuonna vain kahdena niteenä (numerot 1–2 sekä 3–4). Lehti luotiin korvaamaan aiemmat vuosikirjat. Eräs lehden hyvistä puolista oli, että siihen voitiin lisätä ajankohtaisempia asioita kuin oli mahdollista kerran vuodessa ilmestyvään vuosikirjaan. Artikkelien ilmestymistä lehdessä ei myöskään välttämättä tarvinnut odottaa yhtä pitkään kuin vuosikirjassa. Kuten muissa yhteyksissä on todettu (ja kuten Poliitikan sisäkannessakin luki vielä 1960-luvun alkuvuosina), Poliitika-lehti oli *valtio ja yhteiskunta* -kirjan suoranainen jatke. Tämä näkyy teknisesti ottaen siten, että Poliitikkaan lisättiin vuosikirjoissa olleiden artikkelien lisäksi oikeastaan vain näköpiirissä-osasto. Näköpiirissä käsitti alkuvuosina kirja-arvosteluja sekä ulkomaisen kirjallisuuden tarkastelua. Mukana oli myös ajankohtaisia ilmoituksia tai saatettiin käsitellä ajankohtaisia asioita. Keskeinen sisältö lehdessä oli, kuten vuosikirjoissakin, artikkeliosasto ja juttujen englanninkieliset tiivistelmät. Lehden sisällön perusrakenne ei alun jälkeen ole sanottavasti muuttunut, erilaisia osastoja on tullut ja mennyt, mutta artikkelit – katsaukset – kirja-arvostelut – keskustelu -rakenne on säilynyt läpi vuosikymmenten. Jutut julkaistaan lehdessä edelleen joko suomeksi tai ruotsiksi, ja vain harvoissa poikkeustapauksissa on painettu englanninkielisiä juttuja. Myöhempänä mainitun erikoisnumeron lisäksi vain numeron 1/1977 koko artikkeliosasto on englanninkielinen. Muut vieraskieliset jutut ovat sisältäneet esim. Poliitikan tutkimuksen päivien ulkomaisten juhlapuhujien plenum -luentoja.

Poliitikalla on ollut 23 eri päätoimittajaa nykyinen mukaan luettuna, kuten taulukosta 1 näkyy. Heistä Jaakko Nousiainen, Hannu Nurmi sekä Heikki Paloheimo ovat olleet päätoimittajina kahteen otteeseen. Päätoimittajat ovat olleet toimesaan yleisimmin kaksi vuotta ja muutamat jopa vain vuoden, mutta Jaakko Nousiainen, Ilkka Heiskanen ja Raimo Väyrynen viihtyivät kukin päätoimittajina neljä ja Harto Hakovirta kolme vuotta. Toimituksen rotaatio on 1970-luvun puolesta välistä (ja aiemmin 1960-luvulla) ollut kaksi vuotta. Päätoimittajan lisäksi lehden pikkuruisella toimituksella on ollut toimitussihteeri, ja heitä on tähän mennessä ollut 24 kpl. Lisäksi toimituksella on varhaisina vuosina ollut muita avustajia, jotka esim. 1960-luvulla esittelivät ja arvostelivat ulkomaista kirjallisuutta (esittelyjen perässä mainitaan pelkät nimikirjaimet). Lähes puolet (21 vuotta) lehden historiasta sen toimitus on sijainnut Helsingissä. Ensimmäisen kerran pääkaupungin ulkopuolella toimitus oli vasta vuonna 1972 Tampereella, jossa toimitus on ollut 13 vuotena. Turussa toimitus on ollut 10 ja Jyväskylässä kuutena vuonna. Vuosina 2009–10 toimitus on nyt ensimmäistä kertaa Rovaniemellä.¹

Kirjoitukset ja kirjoittajat

Vuoden 2008 lopussa Poliitika-lehteä on ilmestynyt 200 numeroa. Ensimmäisen vuoden kaksi niteitä olivat kaksoisnumeroita, kuten myöhemmin myös 1–2/1969 sekä 1–2/1991, joten niteitä on vain 196 kappaletta. Kaksoisnumeroihin on jouduttu turvautumaan vain aineistopulassa. Nykyisin kaksoisnumeron ilmestyminen on käytännössä poissuljettu mahdollisuus, koska lehden saama Suomen Akatemian julkaisutuki edellyttää kalenterivuonna neljän erillisen numeron ilmestymistä.

Poliitikan kokonaissivumäärä oli vuoden 2008 lopussa n. 16 300–16 400 sivua riippuen siitä, lasketaanko juttujen ulkopuolisia sivuja mukaan. Nämä sivut sisältävät esim. Poliitikan tutkimuksen päivien (ent. Poliitikan tutkimuksen neuvottelupäivät) ohjelmia, muita tiedotteita sekä kaupallisia mainoksia.² 1960-luvulla (ml. 1959) kokonaissivumäärä on n. 2670. Seuraavien kahden vuosikymmenen aikana sivumäärä kasvoi huomattavasti olleen 1970–80 luvuilla keskimäärin n. 3800 sivua. Tähän vaikutti epäilemättä julkaisevien tutkijoiden määrän kasvu ja se, että yhdistyksellä oli entistä runsaammin varoja julkaisutoimintaan. 1990- sekä

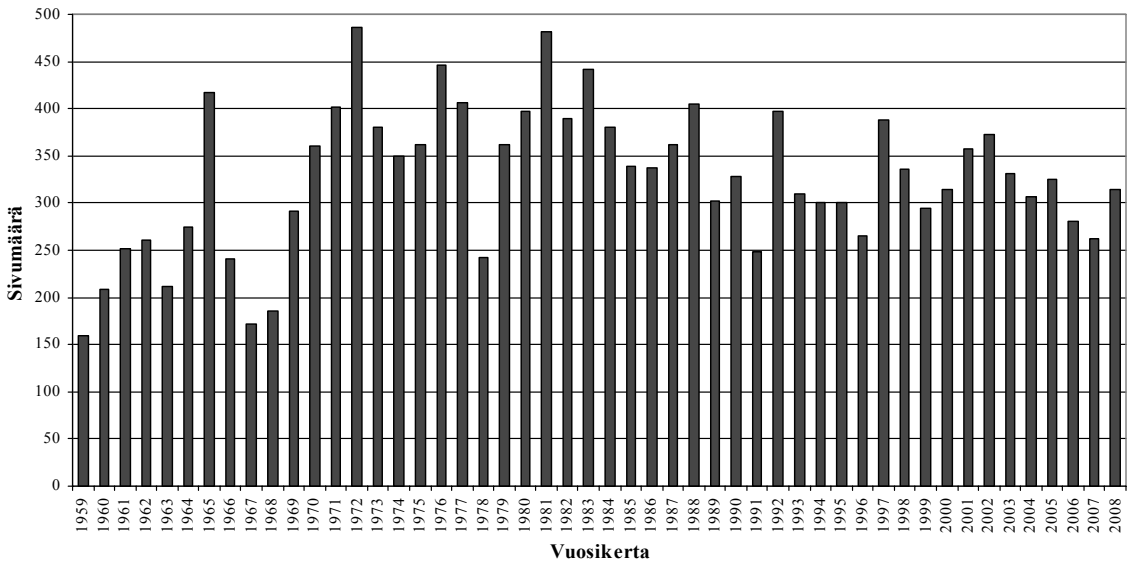
Taulukko 1. Poliitikka-lehden toimitukset 1959–

Vuosikerta	Päätoimittaja	Toimitussihtööri	Sijainti
1959	Jan Magnus Jansson / Pertti Pesonen	Pauli A. Kopperi	Helsinki
1960	Pertti Pesonen / Jaakko Nousiainen	Pauli A. Kopperi	Helsinki
1961–3	Jaakko Nousiainen	Pauli A. Kopperi	Helsinki
1964	Jaakko Nousiainen / Onni Rantala	Pauli A. Kopperi / Paavo Keisalo	Helsinki
1965	Onni Rantala	Asko Haaranen	Helsinki
1966	Kullervo Killinen	Asko Haaranen	Helsinki
1967	Kullervo Killinen	Asko Haaranen	Helsinki
1968	Ilkka Heiskanen	Asko Haaranen	Helsinki
1969–71	Ilkka Heiskanen	Erkki Berndtson	Helsinki
1972	Raimo Väyrynen	Vilho Harle	Tampere
1973–5	Raimo Väyrynen	Helena Tuomi	Tampere
1976	Hannu Nurmi	Heikki Paloheimo	Turku
1977	Hannu Nurmi	Kari Nieminen	Turku
1978–9	Ralf Helenius	Matti Niemi	Helsinki
1980–2	Harto Hakovirta	Risto Lehtinen	Tampere
1983	Heikki Paloheimo	Matti Wiberg	Turku
1984	Hannu Nurmi	Matti Wiberg	Turku
1985–6	Erkki Berndtson	Kirsti Aaltonen	Helsinki
1987–8	Kyösti Pekonen	Tapani Kaakkuriniemi	Jyväskylä
1989–90	Matti Hyvärinen	Ilkka Ruostetsaari	Tampere
1991–2	Heikki Paloheimo	Kimmo Kuusela	Turku
1993–4	Johanna Jääsaari	Jukka Salovaara	Helsinki
1995–6	Teija Tiilikainen	Raija Hanski	Åbo
1997–8	Tuija Parvikko	Jouni Vauhkonen	Jyväskylä
1999–2000	Jaana Kuusipalo	Jarmo Rinne	Tampere
2001–2	Niilo Kauppi	Juri Mykkänen	Helsinki
2003–4	Maija Setälä	Antti Pajala	Turku
2005–6	Kia Lindroos	Paul-Erik Korvela	Jyväskylä
2007–8	Mika Aaltola	Tytti Erästö	Tampere
2009–10	Petri Koikkalainen	Tapio Nykänen	Rovaniemi

2000-luvulla vuosittaiseksi sivumääräksi on vakiintunut n. 3100 sivua (julkaisutoimintaan käytettävien varojen ollessa minimaalisia). Keskimäärin vuosikerroissa on nykyisin hieman reilut 300 sivua, tosin vuosittaista vaihtelua esiintyy, kuten kuvioista 1 näkyy. Vähiten sivuja (160) oli ensimmäisessä vuosikerrassa ja eniten vuoden 1972 vuosikerrassa (486). Vuonna 1972 ilmestyi neljän numeron lisäksi lehden toistaiseksi ainoa erikoisnumero

'A special issue on the study of socialist societies' (102 sivua). Mikäli em. erikoisnumeroa ei huomioida, on sivumäärältään suurin vuosikerta 1981 (481 sivua).³

Laatimani juttu- ja kirjoittajarekisterin perusteella Poliitikassa on vuoden 2008 lopussa julkaistu 2053 juttua, joita ovat kirjoittaneet yhteensä 743 eri kirjoittajaa. Artikkeleita on julkaistu 645 kpl, kirja-arvioita 719 kpl ja katsauksia sekä keskuste-

Kuvio 1. Poliitika-lehden vuosikertojen sivumäärät 1959–

lua -osastossa 565 juttua. Pääkirjoituksia on julkaistu 124 kpl. Yhteisiä eli vähintään kahden kirjoittajan juttuja on vain 85 kpl, mikä on häviävän pieni osa (n. 4 %) kaikista jutuista ottaen huomioon vielä sen, että yhteisjulkaisut näyttäisivät keskittyvän vain muutamille kirjoittajille. Heistä voi mainita ainakin Erkki Berndtsonin, Ilkka Heiskanen ja Matti Wibergin.

Taulukossa 2 näkyy 25 Poliitikassa eniten julkaissutta tutkijaa. Heidät on rankattu julkaisujen lukumäärän perusteella.⁴ Listatut tutkijat ovat valtio-oppineille hyvin tuttuja nimiä, koska he ovat ansioituneita politiikan tutkijoita. Suuri osa kuuluu nykyiseen tai eläkkeelle siirtyneeseen professorikuntaan, missä yhteydessä mainittakoon, että taulukossa sijalla 20 oleva nykyinen akatemiaprof. Markku Laakso on kylläkin sisätautiopin professori. Laakso siirtyi aikanaan valtio-opista lääketieteen pariin. Suuri osa taulukon tutkijoista on edelleen aktiivisia, mutta on syytä huomata, että muutammat taulukon 2 tutkijoista ovat viettäneet julkaisutoiminnan puolesta hiljaiseloa jo pitkään. Ehkä hieman yllättävä havainto on se, että 25 eniten julkaissutta tutkijaa, jotka ovat vain 3,4 % kaikista, ovat kuitenkin julkaisseet lähes kolmanneksen (30,9 %) kaikista Poliitiikan jutuista.

Taulukosta 2 näkyy, että lukumääräisesti eniten juttuja (46) Poliitikassa on julkaissut emeritus prof. Dag Anckar. Hän on julkaissut myös ylivoi-

maisesti eniten artikkeleita (19). Edelleen virassa oleva ja aktiivisesti julkaiseva prof. Kari Palonen on toisella sijalla (40 julkaisua), ja Palonen on puolestaan julkaissut eniten katsauskategorian juttuja. Viiden eniten julkaiseen kärkeen kuuluvat myös lehden toimituksissakin kunnostautuneet professorit Heikki Paloheimo, Matti Wiberg ja Raimo Väyrynen (ks. taulukko 1). Tuija Parvikko on toistaiseksi ainoa naistutkija 25 eniten julkaiseeseen joukossa. Taulukon ulkopuolelle jää muutamia yhteensä 11 julkaisun tutkijoita, joihin kuuluvat ainakin Esko Antola, Paavo Nojonen ja Pertti Pesonen.

Kuten Erharuyin ym. (1988) havainto on, Poliitika on aiemmin ollut keskustelempampi lehti. Osittain tämä johtuu siitä, että Poliitika oli nykyistä enemmän yhdistyksen jäsenlehti. Ainakin 1970-luvulla Raimo Väyrysen päätoimittaja-aikana tutkijoiden välistä keskustelua ja argumentointia ilmestyi lehdessä tavan takaa. Tämä keskustelu on huomattavasti vaimentunut 1990-luvun myötä. Toki 1990-luvullekin sattui ainakin yksi myrsky vesilasissa, kun katsaus- ja keskusteluosastossa käytiin suoranaista kinastelua silloisen päätoimittajan ja muutamien tutkijoiden välillä ao. päätoimittajan laatimasta, ja tutkijoiden mielestä epärealistista, kirja-arviosta. Lehden alkuvuosikymmeninä siinä oli myös tavan takaa valokuvia yhdistyksen tapahtumista.

Taulukko 2. Poliitikka-lehdessä eniten julkaisseet tutkijat

	Tutkija	Artikkelit	Katsaukset ^x	Kirja-arviot	Yhteensä
1	Anckar	19	14	13	46
2	Palonen	7	18	15	40
3	Paloheimo	9 (1) ^{xx}	7 (1)	23 (1)	39
4	Wiberg	11 (7)	13 (2)	15 (1)	39
5	Väyrynen	7	13	19	39
6	Susiluoto	3	17 (4)	12	32
7	Sänkiaho	10 (1)	12 (3)	9	31
8	Nurmi	9 (1)	4 (1)	15	28
9	Nousiainen	15 (2)	5	6	26
10	Vanhanen	7	10	9	26
11	Hakovirta	3	7	15	25
12	Heiskanen	12 (4)	8 (1)	3 (1)	23
13	Berndtson	5 (1)	11 (4)	4	20
14	Karvonen	6	2	12 (1)	20
15	Ahonen	7	1	9	17
16	Käkönen	3	3	10 (1)	16
17	Paastela	3	2	11	16
18	Pekonen	7	4	5	16
19	Harle	2	4 (1)	9 (1)	15
20	Laakso	10	3	2	15
21	Timonen	4	6	5	15
22	Törnudd	3	2	10	15
23	Borg, O.	6	2 (1)	5	13
24	Helander	8	4 (1)	0	12
25	Parvikko	4	3	5	12
	<i>Yhteensä</i>	180	175	241	596
	<i>Kaikkiaan</i>	645	565	719	1929
	<i>Osuus kaikista (%)</i>	27,9	31	33,5	30,9

Selite: Mukaan ei ole laskettu pääkirjoituksia; ^x Sisältäen katsaukset / puheenvuorot / keskustelua; ^{xx} Tutkijoiden yhteisjulkaisujen osuus on merkitty sulkeisiin. Näin esim. Paloheimo on julkaissut 9 artikkelia, joista yksi on yhteisjulkaisu. Tämän lisäksi hän on julkaissut 7 katsausta, joista yksi on yhteisjulkaisu sekä 23 kirja-arviota, joista yksi on yhteisjulkaisu. Paloheimo on näin julkaissut yhteensä 39 juttua Poliitikassa.

Osastot

Poliitikka-lehden nykyinen osastoformaatti juontuu numeroon 1/1972, jolloin päätoimittajaksi tullut Raimo Väyrynen aloitti kunkin numeron alussa olevat pääkirjoitukset. Lehden pääasiallinen rakenne on toki ollut koko sen historian ajan jo aiemmin mainittu artikkelit, katsaukset ja mahdolliset keskustelupuheenvuorot sekä viimeksi kirja-arviot ja mahdolliset tiedotukset. Pysyväksi osoittautuneen pääkirjoitusosaston lisäksi lehdessä on ollut useita muita osastoja ja toistuvia tiedotteita, jotka ovat toimitusten vaihtuessa ja vuosien saatossa tulleet ja menneet.

Ensimmäisen 10 vuoden ajan numeroon 4/1968 asti lehdessä oli *näköpiirissä* -osasto, joka koostui erilaisista selosteista, kommentteista ja tiedotteista. Tämän lisäksi oli erikseen osasto *ulkomaisen kirjallisuuden tarkastelua* (1959–65), missä kyse ei kylläkään ollut nykyisten kirja-arvioiden kaltaisista arvosteluista, vaan lyhyistä kirjojen esittelyistä. Melkeinpä poikkeuksetta vain kotimaiset kirjat arvioitiin nykyisten kirja-arvioiden tapaan. *Aikakauslehtikatsauksessa* esiteltiin eri journaaleissa ilmestyneitä valtio-opillisia tutkimuksia (numeroon 4/1971 asti). Osastoa toimittivat Pentti Pärssinen ja Rauno Lehtinen oman työnsä ohella työskennellessään eduskunnan kirjastossa tietopalveluyksikössä.

Osasto oli heidän oman kiinnostuksensa varassa ja loppui heidän työtehtäviensä muuttuessa. Vuosikerroissa 1965–6 oli Tuomo Martikaisen toimittama erillinen osasto *vaalitapahtumien tarkastelua*, jossa nimensä mukaisesti oli raportoitu eri maiden viimeaikaisten vaalien tuloksia. Samantapaisia vaaliraportteja julkaistaan nykyisin *Electoral Studies* -lehdessä. Muutamina vuosina juttujen ulkopuoliset asiat oli kerätty erikseen osastoon *tiedotuksia*. Vuosina 1969–77 lehdessä oli osasto *tutkimuselosteet ja kommentit*. Numerossa 4/1976 oli erikseen osasto *esittelyjä ja arvioita*. Tämän jälkeen vuodesta 1978 vuoteen 1984 kommentit, katsaukset ja tutkimuselosteet olivat nimellisesti erillään toisistaan ja niitä julkaistiin lehdessä tarpeen mukaan. Vuodesta 1985 alkanut nykyinen *katsausia ja keskustelua* -osasto on suora ja kokoava vastine aiemmin mainituille ja eri otsikoilla lehdessä ilmestyneille kommenteille, puheenvuoroille ja katsauksille.

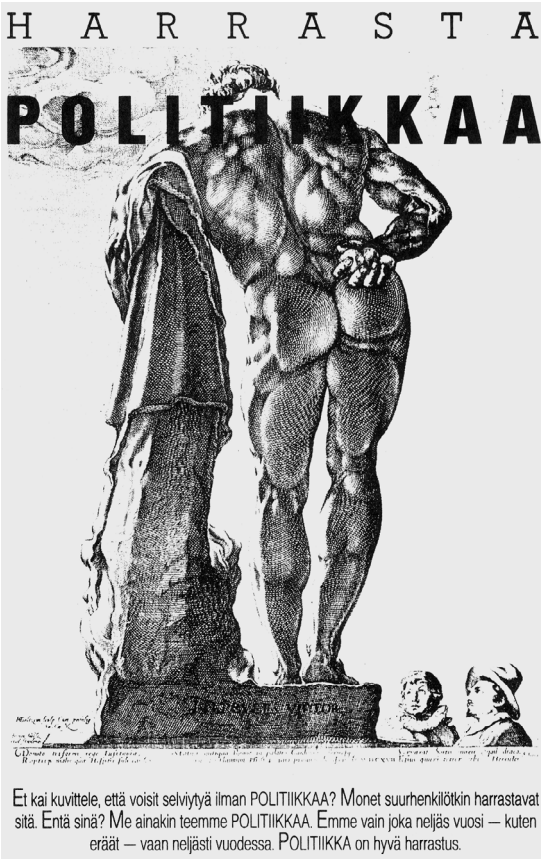
Artikkelien liitteenä on lehden alusta alkaen ollut englanninkielinen yhteenveto jutuista. Numeroon 4/1979 asti yhteenvedot oli aina koottu yhteen artikkelien jälkeen. Alkuvuosina nämä *'english summaries'* saattoivat olla jopa 1–2 konekirjoitusliuskaa pitkiä, mikä teki niistä huomattavasti laajempia kuin nykyiset juttujen eteen sijoitetut 100–150 sanan englanninkieliset abstraktit. Nykyisen käytännön aloitti Harto Hakovirta numerosta 1/1980 alkaen. Katsauksien, ts. artikkeleita kevyempien ja lyhyempien juttujen, yhteydessä englanninkielisiä tiivistelmiä ei ole ollut.

Artikkelien ja katsaus / kommenttijuttujen ulkopuolisia osioita on lehdessä ollut vuosien varrella muutamia. Toimitukselle saapunutta kirjallisuutta, josta kirja-arvioita saattoi laatia ja jota kernaasti luovutettiin kirja-arvioiden laatijoille, oli aiemmin tapana listata lehden takasivuilla. Näin tapahtui viimeksi Turun ja Åbon toimituksissa vuosina 1991–2 ja 1995–6. Syy tämän osion kuitumaiselle on varsin luonnollinen: oma toimitussihteerin kokemukseni vuosilta 2003–4 osoitti, ettei toimitukseen ainakaan silloin saapunut kirjallisuutta kahden vuoden aikana kuin muutama kappale. Aiempina vuosikymmeninä kustantajien lähettämiä teoksia saattoi olla vuositasolla kymmeniä. Toinen sittemmin loppunut tapa oli lehtien vuosikertojen sisällön painaminen vuoden viimeiseen numeroon. Tätä ei ole tapahtunut enää vuoden 1998 jälkeen. Toisaalta, nykyisin vastaavat tiedot ovat saatavissa sähköisessä muodossa niin helposti, ettei sisältöjen

painamiseen enää yksinkertaisesti kannata tuhlata muutenkin niukkoja resursseja. Kuten mainittu, Poliitikka oli aiemmin myös yhdistyksen jäsenlehti. Niinpä yhdistyksen toimintakertomukset, toimihenkilöiden nimet samoin kuin jäsenluettelot painettiin lehteen numeroon 4/1968 asti. Jostain syystä 1970-luvulla jäsenluetteloita ei lehdessä ollut, kun taas vuosien 1980–8 lähes kaikissa vuosikerroissa oli. Vuoden 1988 jälkeen jäsenluetteloita ei ole painettu, ja nykyisin tietosuojalaki saattaisi jopa estää tällaisen rekisterin julkisen esittämisen.

Yllä mainittujen osastojen ja osioiden lisäksi Poliitikassa on ollut saman tutkimusalan tutkijoiden foorumeita, tai kokonaisen lehden mittaisia teemanumeroita. Nämä on lähes aina toimittanut vieraileva päätoimittaja, joka on ollut joku kirjoittajista. Teemanumeroita on syntynyt esim. Poliitiikan tutkimuksen päivien työryhmistä, jonkin tutkijan tai tutkijaryhmän ehdotuksesta tai suoraan toimituksien ideoimina. Teemanumeroina on ollut myös suomalaisten politiikan tutkijoiden juhlanumeroita, joista ensimmäinen oli Jussi Teljon 75-vuotisjuhlanumero (2/1979). Joskus teemanumerot ovat tuoneet jopa suoranaista helpotusta juttupulan kanssa painineille toimituksille. Lehden historiassa on painettu yksi erikoisnumero vuonna 1972, jonka toimittivat Ilmari Susiluoto ja Heimo Vesala (A Special Issue on the Study of Socialist Societies). Tämä numero ei sisältynyt vuosikerran tilaushintaan, vaan lehti piti tilata ja myös maksaa erikseen.

Poliitikassa on ollut myös mainoksia käytännöllisesti katsoen alusta alkaen. Läpi vuosikymmenten mainokset ovat tyypillisesti sijainneet lehtien viimeisillä sivuilla. Joskus harvoin mainoksia on ollut juttujen välissä, varmaankin taitosta riippuen, mutta joukkoon mahtuu myös muutamia lehden välissä olleita irtotehtäviä. Lehdessä on mainostettu (tiedotettu) yhdistyksen omia aktiviteetteja: Poliitikka-lehteä itseään, yhdistyksen kirjasarjaa, yhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia ja tietenkin Poliitiikan tutkimuksen päiviä. Poliitiikan omat mainokset, kuten lähes kaikki muutkin lehdessä olleet mainokset, ovat yleensä olleet kuivan asiallisia, mutta luovan poikkeuksen tekee kuvassa 1 näkyvä numeron 1/1990 Poliitiikan mainos, jossa eittämättä on *'sitä jotain'*. Toimikoon se tässäkin yhteydessä lehden omana mainoksena. Aikanaan toimitus lienee laatinut mainoksen ainakin osittain kieli poskessa, ja ainakin allekirjoittaneen mainos sai hyvälle tuulelle. Kuva puhukoon puolestaan.

Kuva 1. Poliitiikan mainos numerossa 1/1990

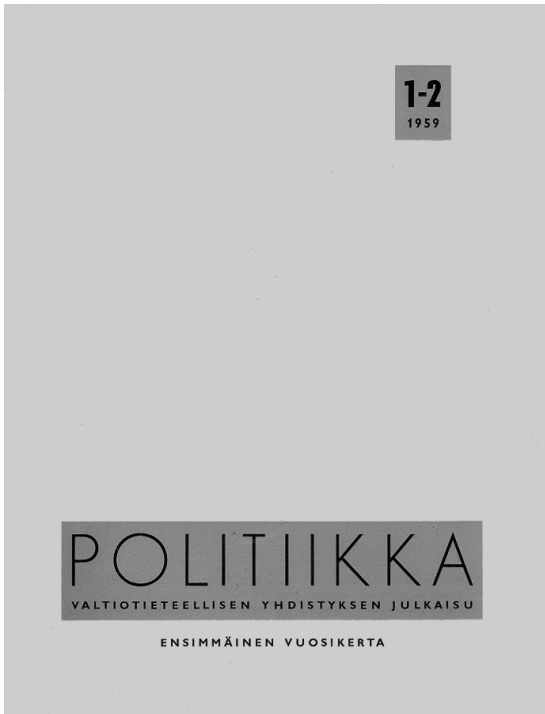
Politiikassa on toki ollut myös kaupallisia mainoksia. Numerossa 2/1961 oli ensimmäinen yhdistyksen ulkopuolinen ja kaupallinen Huhtamäki yhtymä Oy:n mainos, joita näkyi 1960-luvun lehdistä myöhemminkin. Muita tiedemaailman ulkopuolisia mainostajia olivat 1960-luvulla muutamat vakuutuslaitokset, pankit ja jopa Helsingin puhelin yhdistys, mutta 1960-luvun jälkeen tällaiset kaupalliset tiedotteet Poliitiikasta käytännössä lopuivat. Jäljelle jäivät lähinnä kolmentyyppiset mainokset: Yhdistyksen ulkopuolisten tieteellisten tapahtumien (erilaisien seminaarien ja konferenssien) mainokset, kirjakustantamojen kirjamainokset, sekä muiden tieteellisten lehtien mainokset. Kirjakustantamojen mainokset ovat viimeisen kahden vuosikymmenen aikana vähentyneet nekin lähes olemattomiin. Samoin on käynyt naapuritieteiden tieteellisten lehtien mainosten kanssa. Muiden tieteellisten seurojen kanssa mainostusta voisi ainakin yrittää elvyttää, koska viimeisinä vuosina mai-

nokset ovat olleet lehtien välillä vaihtokauppaa ja siinä mielessä edullinen mainoskanava. Ensimmäisinä vuosikymmeninä Poliitiikassa näkyi erityisesti Tiede ja edistys-, Psykologia-, sekä Sosiologialehtien mainoksia. Myöhemmin mukaan tulivat mm. Kosmopolis, Naistutkimus ja Ulkopoliitiikka. Kansainvälisistä lehdistä mm. Cooperation and Conflict, European Journal of Political Research sekä Scandinavian Political Studies ovat tulleet lehden sivuilta tutuiksi. Mainostuksen volyyymi on vaihdellut eri vuosien ja toimitusten välillä melkoisesti, kyse lienee kunkin päätoimittajan ja etenkin toimitussihteerin paneutumisesta asiaan. Tietenkin kulloisenkin toimituksen olemassa olleista sosiaalisista ja kaupallisista verkostoista on ollut hyötyä.

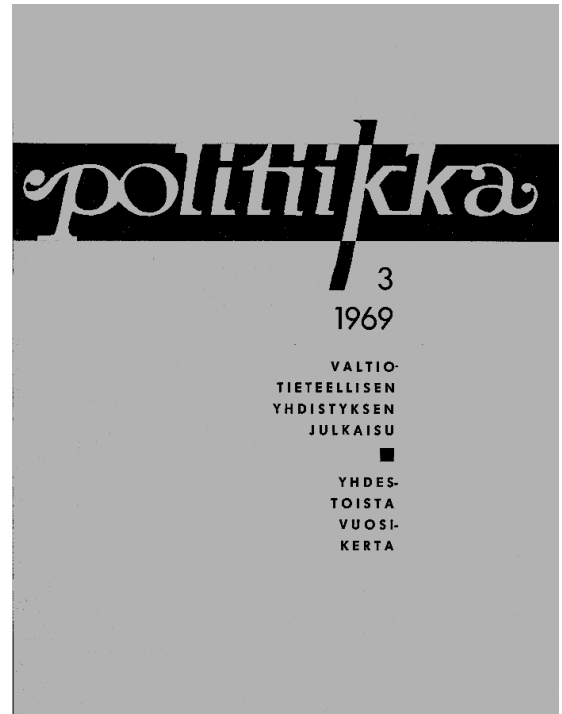
Lehden ulkonäkö ja taitto

Viimeisen kymmenen vuoden ajan, jolloin olen ollut julkaisevan tieteellisen seuran johtokunnassa, on tavan takaa käyty keskustelua siitä, pitäisikö Poliitiikan ulkoasua muuttaa. 2000-luvun alkuvuosina palkattiin jopa graafikko suunnittelemaan mainosmateriaalia Poliitiikalle ja myös hahmottelemaan mahdollisia uusia kansia. Vuosien varrella johtokunnan kokouksissa mielipiteet ovat jakautuneet jotakuinkin kahtia. Yhtäällä ovat olleet uudistusmieliset, ja toisaalla vanhan ulkoasun kannattajat. Jälkimmäisten mielestä nykyinen ulkoasu on jo lähes tavaramerkki ja instituutio. Hyvin pitkään vallitsikin konservatiivinen linja, mutta nyt uuden toimituksen ilmoituksen mukaan uusittavan kannen suunnittelutyö etenee siten, että se otetaan käyttöön näillä näkymin numerosta 1/2010 alkaen. Ainoa poikkeus ovat viimeisten ja kuluvan 25 vuoden aikana olleet vuosikerrat 1995–6, jolloin toimitus sijaitsi päätoimittaja Teija Tiilikaisen komennossa Åbo Akademiassa. Noina kahtena vuonna lehden ulkoasu poikkesi täysin em. vuosikertoja edeltäneistä ja niitä seuranneista lehdistä.

Politiikan ulkonäkö ei suinkaan aina ole ollut samanlainen, vaan 'suuret linjat' ovat vaihtuneet muutamia kertoja. Periaatteessa voitaneen puhua kolmesta kaudesta tai teemasta, joiden sisällä on ollut toimituskohtaisia variaatioita. Poliitiikan ensimmäinen numero (1–2/1959) on kuvassa 2. Lehti on väriltään valkoinen ja tekstit sekä tekstilaatikot ovat sinisävyisiä. Numeroon 4/1964 asti tekstilaatikoiden ja tekstien värit vaihtuivat aina siten, että vuoden ensimmäinen numero oli sininen, toinen

Kuva 2. Poliitiikan 1-2/1959 kansi

Kuva 3. Poliitiikan 3/1969 kansi

punainen, kolmas ruskea ja neljäs vihreä. Vuonna 1965, kun Onni Rantala tuli päätoimittajaksi, tehtiin kanteen pieniä uudistuksia. Lehden kansien väri muuttui sinertäväksi, tekstilaatikot muuttuivat pelkiksi raameiksi ja tekstilaatikoita yhdisti kulmikas yhdysviiva. Kannen laatikoiden ja tekstien värit pysyivät nyt samoina vuosikertojen sisällä, mutta muuttuivat vuosikertojen välillä. Ensimmäinen teema tai kausi Poliitiikan ulkoasua pysyi kuvatulaisena lehden ensimmäiset 10 vuotta numeroon 4/1968 asti.

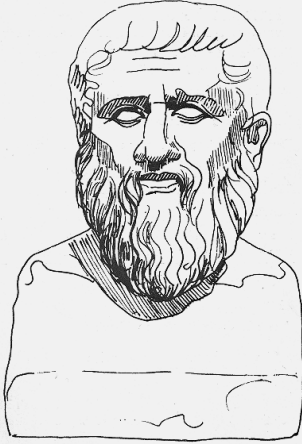
Ilkka Heiskasen päätoimittajakautena lehden ulkoasu muuttui täysin. Kuvassa 3 oleva musta-vihreä-valkoisessa kannessa ei ole jälkeäkään edellisen kauden ilmavuudesta tai keveydestä vaan kansi on, luvalla sanoen, melko raskas. Samalla kirjaintyylillä oleva ja samankokoinen teksti 'Poliitikka' pysyi lehden kannessa vuoden 1984 loppuun. Tätä nimitän kannen ulkoasun toiseksi kaudeksi. Toki tälle 16 vuoden ajalle mahtuu erilaisia variaatioita. Seuraava muutos lehden kanteen tuli jo vuonna 1972, kun kannessa ollut musta suorakaide 'Poliitikka' sanan ympärillä poistettiin ja kannen vihreä väri muuttui vaaleammaksi. Raimo Väyrysestä (1972–75) seuraava päätoimittaja Hannu Nurmi ei

ensimmäisellä päätoimittajakaudellaan 1976–7 muuttanut lehden ulkonäköä edellisestä ollenkaan, mikä on ollut lehden historiassa harvinaista. Seuranneella Ralf Heleniuksen päätoimittajakaudella 1978–9 ainoastaan vihreä-valkoinen värityys muuttui muotoon kirkuvan punainen – valkoinen, mutta muuten kansi pysyi entisenlaisena. Kun toimitus siirtyi Tampereelle Harto Hakovirran päätoimittajaksi vuonna 1980–2, hän uusi lehden ulkonäön täydellisesti siten, että takakansi oli nyt lila jatkuen ohuena pystyraitana myös muuten valkoiselle etusivulle, kuten kuvassa 4 näkyy. Nidetiетоjen paikka muuttui logon alle ja kannessa oli myös kookas piirros Platonin rintakuva. Hakovirta muutti ulkoasua toisen kerran kolmantena päätoimittajavuotenaan 1982, jolloin lehden väri muuttui harmaaksi ja lehden sisältö painettiin ensimmäistä kertaa kanteen, missä lehden sisältö onkin pysynyt siitä lähtien. Rintakuva säilyi kannessa 1983, mutta huomattavasti entistä pienempänä, kuten kuvassa 5 näkyy. Turun toimitusvuodet 1983–4 olivat viimeiset 'toisen kauden' kannet. Päätoimittajat Heikki Paloheimo ja Hannu Nurmi pitivät kannet lähes edellisen kaltaisina, ainoastaan Platon sai luvan lähteä kannesta.

politiikka

Valtiotieteellisen Yhdistyksen julkaisu
XXII vsk. 1980 No 2

Kuva 4. Poliitiikan 2/1980 kansi

Kun Erkki Berndtson ryhtyi päätoimittajaksi vuonna 1985, yhdistys palkkasi toimitussihteeri Kirsti Aaltosen suosituksista graafikko Harri Mannerin suunnittelemaan uuden kannen ja taiton Poliitiikkaan⁵. Manner teki ilmeisen hyvää työtä, koska kuvan 6 'kolmannen kauden' kannet ja myös taitto pysyivät lähes samanlaisina 25 vuotta (1/1985–4/2009). Kansi on kolmiosainen, ylin neljännes on varattu lehden nimelle, seuraava neljännes muille julkaisutiedoille ja loppu puolikas sisällysluettelolle. Kansi erottava tekijä on ollut kannen ylimmän ja alimman osan värien vaihtuminen toimitusten vaihdon yhteydessä. Tästä on vain muutama poikkeus: Edellä mainitun Åbo Akademin kauden 1995–6 lisäksi vuosina 1987–8 lehden keskiosa on ollut vaaleansininen (muina aikoina valkoinen). Numeron 1/1999 kanteen on jäänyt vielä edellisen toimituksen värit. Samoin vuosikerran 1991–2 ulkoasu on täysin yhtenevä edellisen toimituksen 1989–90 värien kanssa. Turkulaiset eivät ilmeisesti tälläkään kertaa katsoneet aiheelliseksi puuttua lehden ulkonäköön edes siinä mitassa kuin toimistrotatation edellisellä kierroksella.

politiikka

Valtiotieteellisen Yhdistyksen julkaisu

XXIV vsk. Sisältö 1982 No 1

Pääkirjoitus

Artikkelit

Jaakko Nousiainen, Lainsäädäntöperustelut parlamentaarisen ohjauksen välineenä	4
Heikki Paloheimo, Poliittisen kulttuurin vaikutus 1970-luvun talouspolitiikan muotoutumiseen	24
Erkki Berndtson, Poliittikan tutkimuksen historian rekonstruoinnista	41

Katsaukset

Raimo Väyrynen, Poliittikan tutkimus ja yhteiskunnallinen käytäntö	63
Tatu Vanhanen, Katsaus biopolitiiseen tutkimukseen	72

Puheenvuorot

Arvo Myllymäki, Ovatko elvyttäjät väsymät?	80
--	----

Kirja-arviot ja vastineet

Dag Avelar, Politik och ekonomi	85
Matti Wiberg, Teorioita individualismista	89
Olavi Borg, Demokratiateorioiden tuuletusta	90
Unto Vesa, Sääntöistä sotatiedettä	92
Harto Hakosilta, Sitoutumattomien liiton historiaa	92
Kari Sulevo, »Modernisaatioteoria» ja demokraattisuus	96
Toimitukselle saapunutta kirjallisuutta	98

Kuva 5. Poliitiikan 1/1982 kansi

politiikka

2

1985

VALTIOTIETEELLISEN YHDISTYKSEN JULKAIKU XXVII vsk.

PÄÄKIRJOITUS

Kirsi Aaltonen: Poliittikan tutkimuksen puhkekulttuurit 79

ARTIKKELIT

Marja Paavilainen: Suomen kielen poliittiset sanavarat: 1800-luvun puolivälin Suomessa 81
Ullamajja Kivikuru: Tuonnista mallinnukseen 93
Päivikki Saolainen: Suostutteleva puhe, puhutteleva suostutelu 110
Pia Sivertius: Kieli keskellä kättä 126

KATSUKSIA & KESKUSTELUA

Tuija Parvikko: Italialainen uusfeminismi naisemansipaation ja institutionalisoinneen luokkatastelun kriittikkina 134
Helena Tuomi: Rauhantyyti ja rauhan tutkimus 143
Eva Hänninen-Salmelin: Nainen ja johtajuus 151

KIRJAT

Hanna Pitkin: Fortune is a Woman (Pirkko Haapanen)
Nancy M. Hartsock: Money, Sex and Power (Marja Keränen)
Virginiaapiro: The Political Integration of Women (Viveca Rannstedt-Silén)
Barbara Ehrenreich: The Hearts of Men (Gösta Raunio)
Kajja Anttonen ym.: Kieletty hedelmä (Virve Meranen)

Ohjista kirjoittajille
Tähän numeroon kirjoittavat

Kuva 6. Poliitiikan 2/1985 kansi

Kansien väliin katsoessa voi teknisenä seikkana todeta, että vuodesta 1985 lähtien lehden taitto on ollut kaksipalstainen. Tätä ennen taitto oli yksipalstainen pl. vuosikerrat 1978–9, jolloin taitto oli kaksipalstainen. Tosin kirja-arviot ovat olleet kaksipalstaisia jo vuoden 1969 alusta alkaen. Numerosta 1/1996 lähtien on käytetty nykyistä kiiltäväpintaista (ohutta) painopaperia, jota käytettiin muutamina vuosina myös aiemmin 1970- ja 1980-luvuilla. Lehden ensimmäinen vuosikerta painettiin Valtioneuvoston kirjapainossa, mutta muutoin sitä on koko lehden historian ajan painettu Vammalan kirjapaino Oy:ssä.⁶ Sopimuskaudet painon kanssa ovat olleet muutaman vuosikymmenen ajan kahden vuoden mittaisia. Painopaikkaa on toki tavan takaa kilpailutettu, mutta eri painojen väliset (varteenotettavat) tarjoukset ovat poikenneet toisistaan lopulta melko vähän. Koska lehden ulkoasu on pysynyt käytännössä samanlaisena, on painolla ollut käytössään valmis taitto, joka on epäilemättä osaltaan pitänyt lehden painoasun korkeatasoisena. Mikäli lehden taitto tehtäisiin toimituksessa itse, olisi tietenkin helpompi kilpailuttaa pelkkää painotyötä, mutta tähän eivät toimitukset yhtä 1990-luvun lopun poikkeusta lukuun ottamatta ole halunneet ryhtyä.

Lopuksi

Poliitika-lehti oli aikanaan ja on edelleen osoitus maamme valtio-opin tutkimuksen kasvusta, monipuolistumisesta ja vakiintumisesta. Paljon tärkeitä tutkimustuloksia on vuosien saatossa julkaistu. Samoin ajatustenvaihtoa alan tutkijoiden kesken kommenttien muodossa on käyty, ja kirjoja sekä tutkimuksia luettu ja arvosteltu. Valtio-opin piirissä on perustettu muutamia uusia kapeiden tutkimusalojen omia tieteellisiä seuroja. Vaikka nämä seurat ovat perustaneet omia tieteellisiä lehtiään, on Poliitika silti pitänyt pintansa valtio-opillisena yleisjulkaisuna. Muutamia viimeaikaisia päätoimittajia kuunnellessa on voinut jopa todeta, että juttujen hylkäysprosentti on viime vuosina nousut.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Internet on mullistanut aikakausjulkaisumaailmaa radikaalisti. Artikkelien julkaisuprosessi tutkijan kannalta on toki periaatteessa edelleen sama, mutta lehtien toimitusten kanssa käytävä kommunikointi on sähköistä ja näin kommunikaatiovälineistön puolesta tarvittaessa erittäin nopeaa. Aiemmin esim. käsi-

kirjoitukset kulkivat useina paperikopioina postitse. Julkaisuprosessin sijaan huikein mullistus on kuitenkin tapahtunut lehtien saatavuudessa. Nykyisin lähes kaikki koti- tai ulkomaiset jurnaalit ja niissä olevat jutut ovat periaatteessa saatavissa sähköisessä muodossa. Koko ajan kasvavaa joukkoa jurnaaleja ei edes enää paineta, vaan ne ovat saatavissa ainoastaan sähköisessä muodossa. Riippuen yliopistokirjastojen hankkimista lisensseistä voi työpöydälleen saada nykyisin minuutissa luettavaksi artikkelin, jonka hankkiminen ennen Internet-aikakautta olisi saattanut kestää pahimmillaan viikkoja tai jopa kuukausia. Kansainväliset kustantamot ovat alkaneet myös digitoida julkaisemiensa jurnaalien vanhoja ja pelkästään painettuina ilmestyneitä numeroita, ja niitäkin alkaa nykyisin olla varsin kiitettävästi saatavilla erilaisista verkkopalveluista.

Myös Poliitika-lehti on ollut mukana kehityksessä ja lehteä on ollut sähköisesti saatavilla jo lähes vuosikymmenen ajan. Elektra -verkkopalvelussa Poliitiikan numeroita on sähköisessä muodossa vuodesta 2000 lähtien. Lehden kannalta Elektra-palvelu on erinomainen asia, koska se ei vaadi toimenpiteitä toimitukselta, ja mikä parasta, Elektra ladataista jutuista maksetaan vuosittaista korvausta. Yhdistyksen vuosittaisten ylikireiden budjettien suhteen kaikki taloudellinen apu on ollut tervetullutta. Vuotta 2000 vanhempien Poliitika-lehtien (tai niiden osien) saattamista sähköiseen muotoon ja välittämistä esim. Elektraan saataville voisi yhdistyksessä harkita. Sähköistämiprojektille voisi anoa apurahaa, tai yrittää hoitaa asia nykyvoimin esim. hajautetusti eri valtio-opin laitosten kesken. Tarvittava laitteisto lienee joka laitoksella saatavissa. Kaikkeahan ei sitä paitsi tarvitse tehdä heti, vaan sähköistämiprojekti voisi edetä hiljalleen. Tätä juttua varten kokoamani lehden jutturekisteri lienee hyvä alku ao. projektille ja jo pelkkä rekisteri auttaneet tutkijoita nykyistä helpommin löytämään mahdollisesti heille relevantteja tutkimuksia.

Eräs keskeinen kysymys Poliitiikan tulevaisuuden suhteen on varmaankin se, miten kauan lehti ilmestyy painetussa muodossa. Hieman pidemmälle ajatellen on varmaankin niin, että tällainen muutos koskisi samalla melkoista osaa kotimaisia jurnaaleja. Poliitiikan tavoin useat muutkin lehdet ovat riippuvaisia TSV:n kautta kanavoidusta Suomen Akatemian julkaisutuesta ja sen ehdoista. Pelkkään sähköiseen julkaisuun saatetaan näin joutua jopa

vastoin julkaisevan seuran tahtoa, mikäli Akatemia muuttaa julkaisuavustuksen ehtoja. Sinänsä tällainen uudistus on toki pelkkää tekniikkaa, ja tärkeintä 50-vuotiaan Poliitiikan tulevaisuuden kannalta

on se, että lehti pysyy aiempien vuosikymmenten tavoin edelleen korkeatasoisena kotimaisena valtio-opillisena julkaisufoorumina.

VIITTEET

* Haluan lausua lämpimät kiitokseni käsikirjoitusta komentoineille ja asiavirheitä oikoneille leht. Erkki Berndtsonille, prof. Hannu Nurmelle sekä prof. Matti Wibergille.

¹ Vuosina 1972–5 Raimo Väyrynen toimitti lehteä Tampereen rauhan- ja konfliktitutkimuslaitoksella (Tapri). Turun vuosista 1995–6 olivat olleet Åbo akademissa. Helsingissä 1978–9 Ralf Helenius toimitti lehteä Svenska Handelshögskolanissa.

² Vuosikertojen välillä on vaihtelua sen suhteen, onko mainoksia tai esim. Poliitiikan tutkimuksen päivien tiedotteita numeroiduilla vai numeroimattomilla sivuilla.

³ Sivumäärien vertailua hankaloittaa se, että lehden taitto muuttui kaksipalstaiseksi vuonna 1985, jolloin yhdelle sivulle mahtuva merkkimäärä kasvoi siten, että kaksipalstai-

nen sivu vastasi karkeasti ottaen n. 1,3 yksipalstaista sivua. Kirjasinkoko pysyi suunnilleen samana. Kirja-arviot olivat kahdella palstalla kuitenkin jo aiemminkin. Kuviossa 1 on raportoitu lehden vuosikertojen viimeisten sivujen sivunumerot.

⁴ Taulukossa 2 ei ole huomioitu pääkirjoituksia.

⁵ Manner oli tunnettu yhdistyksen piirissä jo aiemmin, koska hän oli suunnitellut yhdistyksen englanninkielisen kirjasarjan kannen v. 1983. Sittenmin Manner suunnitteli em. sarjan kannet 2000-luvun alkuvuosiin asti.

⁶ Poliitiikkaa edeltäneitä *Valtio ja Yhteiskunta* -vuosikirjat painettiin nekin Vammalan kirjapainossa (entiseltä nimeltään Tyrvään Kirjapaino).

LÄHTEET

Aaltola, Mika. 2008. Pääkirjoitus. *Poliitiikka* 50:4, 221–223.

Erharyui, Marjatta, Kaakkuriniemi, Tapani ja Pekonen,

Kyösti. 1988. Kolmekymmentä vuotta Poliitiikka -lehteä – kolkyt vuotta eikä suotta? *Poliitiikka* 30:4, 289–294. Poliitiikan vuosikerrat 1959–2008.